

LANDHANDEL FØR I TIDA

MAREN ERIKSEN FORTELLER TIL ODDBJØRN OTTERSEN

Dette intervjuet ble foretatt i slutten av 70-tallet da hennes sønn Paul Eriksen drev butikken. Butikken gikk senere inn i "Joker - kjeden", men er nå nedlagt. Vi vil svært gjerne få låne fotografier som viser bilder av butikken slik den var da Maren arbeidet der og gjerne med Maren bak disken.

Når var det du begynte i butikken?

Det var i 1915. Det var Erik, han som ble mannen min, som drev den. Men butikken lå da på andre siden av veien, der Paul bor nå.

I 1915 – det var under første verdenskrig det. Hvordan var det å drive butikk da?

Det var ofte vanskelig å skaffe varer til butikken. Men det var jo i det hele tatt et helt annet vareutvalg da som det er nå.

Ja, kan du fortelle litt om hva dere hadde i butikken?

Det var det helt alminnelige til husholdningen: hveite og rug, risengryn og gule erter. Smør (margarin) hadde vi i 40 kilos trebaljer, og vi solgte i løs vekt. Vi skar ut biter, la det på smørpapir på vekta. Det var en kunst å lære seg til å skjære ut passe store biter.

Vi hadde også kjøtt og flesk. Amerikansk kjøtt lå i store kasser og vi skar av stykker etter hvor mye folk skulle ha. Engelsk fårekjøtt var det også i butikken. Det var svært godt. Dessuten hadde vi sild og brisling i tønner.

Brød fikk vi fra Hvitvingfoss. Det ble kjørt med hest to ganger i uka, onsdag og lørdag. Da var det ikke snakk om bare å spise ferskt brød. Ellers bakte jo folk for det meste brød sjøl.

Det var ikke vanlig med mye fint pålegg. For å spare på brød og pålegg brukte folk mye grøt. Det var vanlig kost til kvelden. Til hverdags grøt med sirup på. Men om lørdagskvelden fikk vi hveitemjølsgrot med sukker på, og det smakte ekstra godt. Til smørbrødpålegg var prim vanlig. Den kunne vi lage sjøl, eller vi kjøpte ysteriprim.

Slike ting som poteter og grønnsaker hadde vi ikke i butikken. Av frukt var det lite. Jeg husker vi kjøpte appelsiner til jul, men de var forferdelig sure.

Det vanlige vaskemidlet den tid var støypelut. Det gjaldt å ta vare på oska i ovnen, for den ble brukt når en skulle koke lut. Lutpulver ble brukt til vask av penklærne. Vi hadde dunker med grønnsåpe i forretningen, og såpe ble solgt i løs vekt. En kvart eller en halv kilo var det vanlig å kjøpe. En måtte spare på alt, hver krone telte, ingen måtte sløse. Til og med en sånn liten ting som kremmerhus måtte vi få til så billig som mulig. Vi brettet dem selv av papir.

I dag er det ofte å se at ungene, ja, de voksne med, forsyner seg godt fra gotterihyllene. Hvordan var det med slikt den gang?

Nesten ingen ting. Vi hadde noen små sukkerkuler, som jeg kan huske kostet 2 øre stykket. De var i forskjellige farger. Så var det litt drops og peppermynte og Freia sjokolade (kokesjokolade). Noe godt som gjerne ei bestemor hadde i skuffen i tilfelle barnebarna kom på besøk, var kandisukker. Brus hadde vi ikke i det hele tatt i vår butikk. Men det fantes. Brangebærbrus var den vanlige brusen den tid. Jeg kan huske at jeg så noen drakk bringebærbrus i et selskap, og jeg tenkte at det måtte være svært fine folk.

Nei, det var veldig lite ungene fikk av gotterier da, men det var stor stas når de en sjelden gang fikk en smak.

Tobakk, hadde dere det?

Ja, tobakk hadde vi. Det var skråtobakk det gikk på den gang, og vi skar biter av rullen etter hvor mye folk skulle ha.

Snus fantes, men her i butikken hadde vi ikke det. Kritt Piper hadde vi, de fleste brukte det da. Disse pipene ble helt mørke når de hadde blitt brukt ei tid.

Røkte både menn og kvinner i den tida?

Det var ikke så mange kvinner som røkte. Men jeg vet det var noen som røkte i smug.

Du har snakket om at folk hadde lite å rutte med. Det hendte vel i den vanskelige tida etter første verdenskrig at noen ikke hadde noe å betale med?

Ja, ofte. Det ble tatt mye på kreditt. Men til slutt måtte en si stopp til det også. Det hendte det kom lapp i butikken om at det ikke var mulig å få kreditt. Det var vondt for mange mennesker. Jeg husker ei enke som hadde mange unger. Hun var ute tidlig på morgenen for å låne penger. Noen ganger hadde hun ikke så mye mat at ungene kunne få niste med på skolen. Hun plukket av og til bær, og kom for å få byttet bæra med varer i butikken.

Var det annen form for byttehandel?

Ja, bøndene leverte egg og byttet til seg andre varer. De som bodde så langt fra ysteriet at de ikke kunne få bringa melka, kinna smør hjemme, og leverte det til oss. Vi sendte det videre til byen.

Vi har snakket mest om matvarer. Men dere hadde vel andre varer også?

Ja, vi hadde hestesko, søm og seletøy til hester, og en god del redskap som bøndene brukte. Dessuten hadde vi blåtøy og lerret. Ferdige klær hadde vi ikke.

Åpningstidene, hvordan var de?

Vi måtte være på plass klokka sju om morgenen, for ved åttetida kom melkekjørerne til ysteriet, og da var de som regel innom butikken og handlet. Noen fast stengt tid om kvelden var det ikke. Vi holdt oppe så lenge det var kunder. Folk kom gjerne etter at dagens arbeid var gjort, og da kunne de ta seg god tid. Butikken ble et møtested der de kunne høre nytt og slå av en prat. Posten hentet de også her. Jeg husker godt karene slo seg ned på brødkassa, tente pipa og satt og pratet. Så det ble lang dag

for den som skulle stå i butikken. Men vi tenkte ikke så mye over det. Det var slik den gangen.

Lønna da?

Den var vanligvis ikke så høy. Jeg fikk i grunnen god lønn. 50 kroner måneden, men da måtte jeg både være i butikken og stelle i huset. Sånt noe som ferie eksisterte ikke.